

КОНФЕРЕНЦІЯ ПАМ'ЯТІ ПРОФЕСОРА С.А. ТОМІЛІНА

18–19 жовтня 2007 р. в м. Києві відбулась науково-практична конференція на тему: **“Актуальні проблеми сучасної охорони здоров’я України. Кадри, стан організації, управління, медичні інформаційні системи та медичні інформаційні технології”**. Конференція була присвячена пам’яті українського вченого, видатного спеціаліста в галузі соціальної гігієни, санітарної статистики, демографії, історії медицини, фітотерапії, доктора медичних наук, професора Сергія Аркадійовича Томіліна у зв’язку з 130–річчям від дня народження (7 жовтня 1877 р. за ст.ст.) та 55–річчям від дня його смерті (19 липня 1952 р.). Його наукові праці за цими напрямками є значним внеском в науку та медичну практику.

Мета конференції – ознайомлення медичної громадськості з внеском професора С.А.Томіліна в загальну наукову спадщину в галузі демографії і соціальної медицини. Ученим були порушені проблемні питання, багато з яких до цього часу залишаються актуальними і потребують комплексного вирішення в сучасних умовах.

Головні організатори конференції: Київська міська державна адміністрація, Головне управління охорони здоров’я та медичного забезпечення КМДА, Український Інститут громадського здоров’я МОЗ України, Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, Національна медична академія післядипломної освіти імені П.Л. Шупика. **Співорганізатори конференції:** Інститут демографії та соціальних досліджень НАН України, Київський міський науковий інформаційно-аналітичний центр медичної статистики, Міжрегіональний видавничий центр “Медінформ”, Національна наукова медична бібліотека, Київський міський Центр здоров’я, Рада Київської міської профспілки працівників охорони здоров’я, ТОВ “СВІТПроф.”.

До оргкомітету конференції надійшла 41 наукова робота. До пакета матеріалів конференції увійшли: збірник найбільш актуальної наукової інформації (скорочені варіанти статей, реферати, анотації) за напрямками конференції; збірник матеріалів науково-практичної конференції, присвяченої пам’яті професора С.А. Томіліна; книга перевиданих вибраних праць Томіліна С.А. “Демографія і соціальна гігієна”.

Книга С.А. Томіліна в основному відповідає зібранню його праць “Демографія і соціальна гігієна”, що вийшло у світ в 1973 р. у видавництві “Статистика” (Москва). Ініціатором, укладачем і науковим редактором видання була завідувач відділу демографічних досліджень Інституту економіки НАН УРСР В.С. Стешенко. Перевидання є стереотипним, але в ньому оновлено нарис про життя і діяльність С.А. Томіліна, значно доповнено розділ “Історія соціальної гігієни” та список літератури про С.А. Томіліна. Книга перевидана під редакцією професора В.С. Стешенко Київським міським науковим інформаційно-аналітичним центром медичної статистики згідно з рекомендацією

науково-практичної конференції “Життя і наукова діяльність С.А. Томіліна – служіння справі охорони здоров’я населення України (до 125-річчя з дня народження”, яка була проведена в м. Києві 25 жовтня 2002 р. відповідно до розпорядження Київської міської державної адміністрації № 1832 від 2 жовтня 2002 р.

Відділом історії медичної статистики Київського міського наукового інформаційно-аналітичного центру медичної статистики разом з Національною науковою медичною бібліотекою МОЗ України та за участю Українського інституту громадського здоров’я була облаштована виставка “Наукова спадщина С.А. Томіліна і сучасність”, яка функціонувала в холі конференц-залу Київського міського медичного коледжу по вул. Братиславській, 5. Були розміщені роботи за всіма напрямками медичної науки, які цікавили професора С.А. Томіліна і в розвиток яких він зробив свій талановитий внесок. На виставці були представлені унікальні видання періоду від початку ХХ сторіччя до його середини, що збереглися в обмеженій кількості, де в свій час видатний вчений публікував свої наукові праці, а також найбільш визначні публікації останніх п’яти років, що продемонстрували сучасний стан знань в галузі демографії, охорони здоров’я, медичної статистики, фітотерапії, медичної інформатики. Тут можна було перегорнути сторінки видань майже 100-річної давнини, зануритися в епоху, коли жив та працював професор С.А. Томілін.

Ювілейна дата – 130-річчя від дня народження видатного вченого яскравої особистості і глибокого дослідника стала доброю нагодою для нас – сучасників та послідовників – схилити голову перед талантом Сергія Аркадійовича Томіліна.

Учасники конференції заслухали 29 доповідей на теми: формування та використання кадрового потенціалу з вищою та середньою освітою; пошук нових шляхів і методів роботи в галузі охорони здоров’я; питання удосконалення управління охороною здоров’я; медичні інформаційні системи та технології в медицині і охороні здоров’я; фітотерапія.

Рада Федерації громадських організацій сприяння охороні здоров’я ще в 2002 р. підтримала ініціативу приурочити до “Томілінських читань” проведення конкурсу на кращу роботу “Думки, ідеї професора Томіліна С.А. та їх втілення у ХХІ столітті” за напрямками: демографічна, медична статистика (2004 р.); соціальна медицина (2005 р.); історія медицини (2006 р.); фітотерапія (2007 р.).

Відділ історії медичної статистики Київського МНІАЦ медичної статистики проводив роботу зі створення Музею медичної та демографічної статистики та бібліотеки при ньому згідно з наказом МНІАЦ МС від 23.07.2001 р. № 9-ц. В ході підготовки до науково-практичної конференції, присвяченої пам’яті професора С.А. Томіліна, продовжувалось комплектування музейних збірань, формування експозиційних напрямів, проводилась фондова та видавнича робота.

Станом на 19 жовтня 2007 р. для формування музею благойдійно передали видання 184 приватні особи та 19 організацій. Надійшло 12 337 предметів, з них 7474 бібліотечного фонду, де відображено історичний розвиток медич-

ної та демографічної статистики в окремих країнах, у регіонах України та м. Києві.

Матеріали і особисті речі С.А. Томіліна, які передали С.С. Васнецова та М.В. Васнецов (донька та внук Томіліна), стали базою для формування його меморіальної кімнати. Її створенню сприяло те, що продовж 1945–1948 рр. у будинку по Георгіївському провулку № 9 розміщувалась наукова частина Українського інституту епідеміології та мікробіології, де професор Томілін С.А. працював завідувачем лабораторії медичної статистики. 26 листопада 1947 р. в Інституті була організована конкурсна комісія Вченої ради у складі: голова – директор Терехов С.М., члени: професори Сиротинін М.М., Ручковський С.М., Д’яченко С.С., Падалка Б.Я., Томілін С.А.

В експозиції меморіальної кімнати представлені історичні матеріали, що висвітлюють головні віхи біографії вченого, шлях його професійного та наукового становлення. Багато уваги приділено відображенню особистого життя професора С.А. Томіліна. Зокрема, представлені фото його батьків, дружини, дітей (названого сина Валентина та доньки Світлани).

Крім того, збереглися особисті речі професора С.А. Томіліна. За їх наявності складається враження, що хазяїн кабінету тільки-но кудись вийшов. В окремому столі-вітрині експонуються нагороди та нагрудні знаки професора С.А. Томіліна, що їх видатний вчений здобув завдяки своїй невтомній багаторічній праці як визнання з боку суспільства та держави його внеску в розбудову вітчизняної наукової і практичної демографії та медичної статистики. Також представлені бойові нагороди професора С.А. Томіліна, який був учасником русько-японської війни 1904–1905 рр. та Першої світової війни.

Уже в похилому віці він залишався в Києві під час тимчасової окупації міста німецькими загарбниками, працював завідувачем статистичного відділу Київського туберкульозного інституту, який під час війни не був евакуйований. З 15 листопада 1941 р. до 31 грудня 1942 р. працював також завідувачем кафедри історії медицини Київського медичного інституту. Професор Томілін (як значиться в характеристиці народного комісара охорони здоров’я УРСР Кононенка від 14.12.1945 р.) урятував від загибелі архів медичного факультету Київського університету і Київського медичного інституту, завчасно перевів його з будинку університету, який було підпалено німцями, в будинок Державного архіву.

Як лікар, працюючи в Київському туберкульозному інституті (тепер Інститут фтизіатрії та пульмонології імені Ф.Г. Яновського АМН України), він не міг бути байдужим до страждання людей з такою підступною і тяжкою хворобою, що в ті часи майже не лікувалася. В умовах війни та гострої нестачі традиційних ліків професор С.А. Томілін вирішив застосувати ті ліки, які були тут, поруч з людьми, серед полів та лісів. Вивчивши досвід застосування фітотерапії попередніми вченими-лікарями, він зрозумів, що в фітотерапії і є той самий порятунок, що очікувало багато тяжко та хронічно хворих людей. З того часу серце професора було віддане фітотерапії. В меморіальній кімнаті сформована експозиція “Фітотерапія – спадщина професора С.А. Томіліна і

сучасність”, яка розповідає про розвиток ідей професора щодо застосування фітотерапії у хворих з різноманітними захворюваннями.

Професор приймав хворих, яким традиційна медицина того часу не могла допомогти. В експозиції представлені зошити, де велися записи прийому хворих, вказувався діагноз та прописи фітоліків, багато з яких професор виготовляв власноруч, а на балконі його квартири росли не квіти в горщиках, а ті ж самі чаклунські рослини, які робили дива. Про такі дива можна прочитати в багатьох листах, що надходили до професора від вдячних пацієнтів, ці матеріали також представлені на виставці.

На могилу С.А. Томіліна, який похований у м. Києві на Лук'янівському цивільному цвинтарі, від учасників конференції були покладені квіти.

***В.Т. НЕКОВАЛЬ,
Київський міський науковий інформаційно-аналітичний
центр медичної статистики***